

2017-09-26

DNR Forte 2017-01820

DNR Regeringskansliet S2017/02040/FST

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

FORTE

Forskningsrådet för
hälsa, arbetsliv och välfärd

Yttrande

Betänkande av utredningen "Läs mig! Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer dnr S2017/02040/FST".

Sammanfattning

- Forte uppskattar att utredningen noterar forskningens betydelse för att åstadkomma en positiv utveckling och att Forte identifieras som en central aktör för att stärka forskningen på området.
- Utredningen har gjort en ambitiös genomgång av kunskapsläget inom olika områden och på ett adekvat sätt redovisat kunskapsluckor.
- Forte ser det svårt att inkludera de specifika förslagen om organisation och samordning av vård och omsorg av äldre i det nu pågående uppdraget om välfärdens kvalitet, organisation och processer.
- Forte välkomnar en förstärkt och mer långsiktig satsning på välfärdens kvalitet, organisationer och processer, med tonvikt på äldrevård och äldreomsorg enligt utredningens förslag.
- Forte menar att förslaget som gäller trygghetsbostäder och boendeformer för äldre inte tydligt passar i forskningsprogrammet Tillämpad välfärd. Forte samarbetar med Formas i programmet Hållbart samhällsbyggande där dessa frågor kan ingå.
- Forte anser att välfärdsteknik för äldre är ett viktigt forskningsområde som vi främjar på olika sätt, bl.a. inom ramen för det särskilda äldreanslaget, och samarbetar kring inom Rådet för styrning med kunskap.

Bedömning

Utredningen sammanfattar på ett föredömligt sätt kunskapen när det gäller vård och omsorg om äldre personer. Den täcker en mängd olika aspekter, beskriver både vad som fungerar och kan utvecklas, men också problemområden där nytänkande och särskilda insatser behövs. Det är också intressant att utredaren vågar ta sikte på en framtid om 10–20 år och att utifrån denna horisont skissera vilka de första stegen behöver vara för att nå dit. Att frågan om äldreomsorgen är komplex framgår inte minst av att förslagen när det gäller att möta behov av förändrings- och utvecklingsarbete involverar en rad olika myndigheter och många andra typer av aktörer.

Det är glädjande att notera den betydelse som ges till forskningens möjligheter att genom relevant kunskap kunna bidra till en positiv utveckling. Utredaren har här identifierat Forte som en central aktör vilket är motiverat då Forte har ett särskilt anslag att fördela till forskning om åldrande och hälsa. Utredningen föreslår att Forte får ytterligare uppdrag för att initiera forskning som svarar mot olika kunskapsbehov. Vi koncentrerar vårt remissvar till de delar som direkt berör Forte, och sammanfattar dessa här:

Förslag till uppdrag riktade till Forte

10.5 Forskning och utvärderingar (s.557–558)

Att initiera forskning om effekter av olika modeller för att främja samordning och samarbete i vården och omsorgen om äldre personer med stora och sammansatta behov. (Utredaren menar att detta bör rymmas inom ramen för Fortes uppdrag om forskning om välfärdens kvalitet, organisation och processer.)

13.6 Trygghetsboende och seniorboende (s.700–708)

Att stimulera forskning om trygghetsbostäder och motsvarande boendeformer för äldre, med syfte att ge underlag för kontinuerlig utveckling. (Utredaren menar att detta bör rymmas inom ramen för Fortes uppdrag om tillämpad välfärdsforskning.)

14.6 Ny bestämmelse om förenklad biståndsprövning (s. 754–760, jfr även s. 726)

Utredaren föreslår att regeringen tar initiativ till ett forskningsprogram om myndighetsutövning och behovsprövning inom äldreomsorgen, med särskilt fokus på äldre personers upplevelse och rättssäkerhet och med ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Utredaren menar vidare att ett sådant forskningsprogram bör rymmas inom ramen för Fortes uppdrag om forskning om välfärdens kvalitet, organisation och processer.

15.9 Effektiv vård och omsorg (s.796–801)

Att stödja forskning om hur kvalitet och effektivitet i vården och omsorgen om äldre personer kan följas på nationell nivå. (Utredaren menar att detta bör rymmas inom ramen för Fortes uppdrag om forskning om välfärdens kvalitet, organisation och processer.) Denna forskning föreslås vara kopplade till Socialstyrelsens uppdrag med syfte att bl.a. validera officiell statistik för Äldreguiden. (Se 15.7 Presentation av nationella uppföljningar s.790–794.)

Utredaren uppmanar också Forte att i olika satsningar inom äldreforskning beakta det växande kunskapsfältet vad gäller välfärdsteknik. (Se 12 Välfärdsteknik s.603)

Fortes kommentarer

Utredningen har gjort en ambitiös och grundlig genomgång av kunskapsläget inom olika områden. Forte instämmer i den bedömning som görs av kunskapsbehov inom olika områden. När det gäller att initiera forskning inom olika områden kan man diskutera i vad mån de olika förslagen enkelt går att koppla till Fortes uppdrag enligt forskningspropositionen. Vi diskuterar därför förslagen i förhållande till dessa uppdrag:

Välfärdens kvalitet, organisation och processer

Den särskilda satsningen på forskning om välfärdens kvalitet, organisation och processer ska pågå under åren 2017–2020. Uppdraget kan definitivt innefatta det som föreslås under 10.5 och 15.9. Dock är Fortes uppdrag tidsbegränsat och då medel skulle fördelas redan med början år 2017 pågår redan beredning av den första utlysningen. Det är därför svårt att i den satsningen rymma de mer specifika frågor kring äldrevård som nämns. Forte ser gärna att ytterligare medel avsätts för denna satsning, och i längre

tidsperspektiv. De föreslagna satsningarna skulle kunna ingå i ett utvidgat uppdrag, med längre tidshorisont, att initiera forskning om välfärdens kvalitet och processer. Alternativt görs de satsningar som föreslås till ett särskilt uppdrag, med egen finansiering. Detta skulle ge tydligare garanti för att en satsning verkligen kommer äldrevården tillgodo.

I avsnitt 15.9 diskuteras hur kvalitet och effektivitet kan följas på nationell nivå. Här menar Forte att det som beskrivs mer är ett uppföljnings- och statistikuppdrag än ett forskningsuppdrag, och att det knappast ryms inom ovannämnda satsning enligt forskningspropositionen. Däremot kan frågan behandlas inom ramen för rådet för styrning med kunskap (RSK) där Forte också ingår.

Tillämpad välfärdsforskning

Detta är ett tioårigt nationellt forskningsprogram, med uppdrag att i samarbete med övriga forskningsfinansiärer ta fram strategisk forskningsagenda, utlysa forskningsmedel och även forskarskolor. Synpunkter ska inhämtas från både forskarsamhället, andra relevanta samhällsaktörer och brukare. Programmet riktar sig framförallt till socialtjänsten, där äldreomsorg är en viktig del. De frågor som nämns i avsnitt 13.6 berör boendeformer för äldre, vilket involverar flera samhällssektorer och kunskapsområden. Forte menar därför att det inte är en tydlig del av det uppdraget, även om de delar som gäller socialtjänstens arbete naturligtvis ingår. Vi kan nämna att forskningsrådet Formas har ett motsvarande nationellt forskningsprogram "Hållbart samhällsbyggande" där följande beskrivning ligger mycket nära det utredningen skriver i avsnittet: "Detta samhälle måste vara hållbart i både miljömässigt, ekonomiskt och socialt hänseende, likväl som det måste vara säkert, tryggt och inkluderande för alla".

Eftersom Forte är partner i programmet Hållbart samhällsbyggande bidrar vi gärna till att behovet av trygga och inkluderande bostadsformer för äldre tas hänsyn till i programmets utformning.

Välfärdsteknik för äldre

Utredningens förslag om att beakta det växande kunskapsfältet vad gäller välfärdsteknik känner Forte ansvar för att ta hänsyn till i det fortsatta arbetet. Välfärdsteknik och e-hälsa har i olika sammanhang identifierats av Forte som ett viktigt område, och det finns också inkluderat i det särskilda anslag för äldreforskning som Forte har sedan flera år.

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektör Ethel Forsberg efter föredragning av forskningssekreterare Inger Jonsson i samråd med huvudsekreterare Peter Allebeck.

Ethel Forsberg

Generaldirektör